

Introduktion til Grønlands Domstoles 1. instans

Indledning

Ansvar for justitsområdet i Grønland er dansk og er ressortmæssigt placeret under justitsministeren. Justitsområdet omfatter kriminalforsorgen, politiet og domstolene. Disse myndigheder spiller en væsentlig rolle for retssikkerheden og for, at samfundet kan fungere optimalt og effektivt.

Det er essentielt, at borgerne har tillid til, at politiet griber ind ved lovovertrædelser, at domstolene er upartiske og kriminalforsorgen hurtigt sikrer, at domstolenes domfældelser i kriminalsager føres ud i livet. Samtidig skal det sikres, at grundlæggende menneskerettigheder overholdes - både for ofre, pårørende og gerningspersoner. Synet på kriminalitet og straf i Grønland afviger på nogle områder fra kriminalitetsopfattelsen andre steder i verden. Denne opfattelse har påvirket centrale myndigheder og praksis på justitsområdet.

Lægmandssystemet ved domstolene

Domstolene i Grønland har traditionelt hvilet på et lægmandssystem, hvor dommere, forsvarere og anklagere ikke er uddannede jurister. Det er fortsat sådan, men grupperne har på forskellig vis gennemgået et uddannelsesforløb med henblik på at styrke deres faglige kompetencer og muligheder for at varetage deres arbejdsopgaver på en kvalificeret måde.

Nogle vil mene, at det er betænkeligt, at retssager gennemføres uden brug af jurister. Imidlertid implicerer bosætningsmønster, geografi og uddannelsesniveau m.m. en række dilemmaer, hvor det eksempelvis kan være vanskeligt på en og samme tid at sikre et nærhedsprincip og et krav om juridisk uddannet personale.

Traditionelt og kulturelt har man støttet et system, hvor løsninger kunne findes i lokalsamfundet. Det er blevet værdsat, at de personer, som traf beslutninger i retssager, havde indsigt i stedlige og almenne grønlandske forhold, herunder det grønlandske sprog og den grønlandske kultur. Dét som normalt betegnes som nærhedsprincippet. Man ønsker i Grønland ikke at lave grundlæggende om på dette, men ønsker at rette fokus på efterlevelsen af centrale retssikkerhedsmæssige principper med det formål at sikre et retfærdigt domstolsvæsen.

Et grundlæggende princip i ethvert domstolsvæsen er ligestillingen mellem forsvarer og anklager, som betegnes ligestillingsprincippet eller "equality of arms". Hensigten med dette princip er at sikre, at forsvarer og anklager har samme muligheder for at føre deres sag. Det kan fx være i form af retten til at føre vidner og adgang til relevante oplysninger.

Synet på kriminalitet og straf

I Grønland findes en kriminallov i stedet for en straffelov, og det er ikke tilfældigt, at den bliver kaldt sådan. Den grønlandske kriminallov forholder sig ikke til straf og indeholder ikke strafferammer. I stedet omfatter kriminalloven en sanktionsstige med en række forskellige typer foranstaltninger, som retten kan vælge imellem, hvilket er: Advarsel, bøde, betinget anstaltsdom, dom til tilsyn, dom til samfundstjeneste, dom til anstalt og tilsyn og dom til anbringelse i anstalt. Det afspejler et andet syn på kriminalitet og straf end det, som kendes fra mange andre lande. Det grønlandske samfund ønsker, at der skal reageres på kriminalitet. Men det skal ske med hensyntagen til selve forbrydelsen såvel som den person, der har begået kriminaliteten. Formålet hermed er at medvirke til, at den dømte afholder sig fra ny kriminalitet. I hvert enkelt tilfælde vil det kræve, at retten afvejer behovet for resocialisering over for selve lovovertrædelsen og hensynet til ofret.

Ved grove lovovertrædelser har praksis vist, at hensynet til lovovertrædelsen er blevet vægtet tungere end ved mildere lovovertrædelser.

Professor emeritus Flemming Balvig offentliggjorde i 2015 undersøgelsen "Kriminalitet og retsbevidsthed - i Grønland" om den grønlandske retsbevidsthed. Undersøgelsen viser, at 77 pct. af befolkningen mente, at samfundet bør hjælpe og støtte gerningspersonen i sager om tyveri og vold, så han eller hun ikke gentager kriminaliteten. Til sammenligning var det kun 29 pct. i Danmark. I tilfælde af anstaltsanbringelse mener 86 pct., at formålet hermed er at sikre, at gerningspersonen får stillet relevante behandlingstilbud til rådighed, fx i form af misbrugsbehandling, psykiatrisk behandling m.v. Resocialisering fylder således meget i den grønlandske retsbevidsthed.

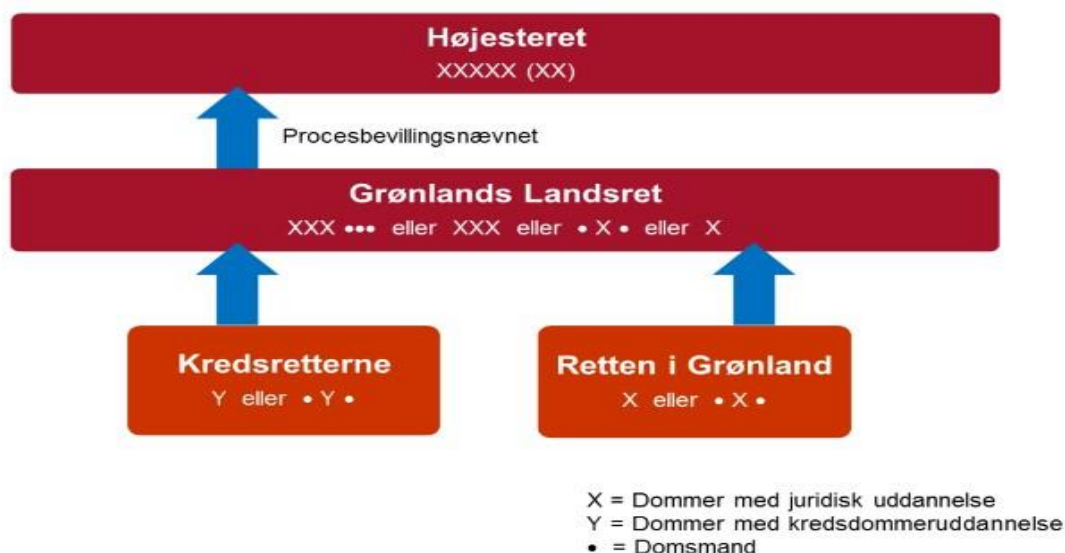
Landet uden fængsler

Der har ikke været for vane at bruge fængsler, sådan som den vestlige verden har haft tradition for i århundreder. I stedet har der været fokus på, at de domfældte skal bevare deres tilknytning til det omkringliggende samfund. Derfor blev anstalterne indrettet således, at de indsatte kunne fortsætte i deres arbejde eller undervisning i byen, men opholdt sig i anstalten om natten. Den første åbne anstalt blev taget i brug i 1967, og i dag findes der 6 anstalter beliggende i Aasiaat, Ilulissat, Sisimiut, Nuuk, Qaqortoq og Tasiilaq. I 2019 blev den første lukkede anstalt i Nuuk taget i brug. I årtier har det ellers været almindelig praksis, at forvaringsdømte blev sendt til Herstedvester Fængsel i Danmark. Denne praksis blev imidlertid kritiseret for at stride imod de menneskeretlige principper som umenneskelig eller nedværdigende straf samt retten til familieliv, jf. EMRK's artikel 3 og 8.

Grønlands Domstole - 1. instans

Grønlands Domstole gennemgik en retsreform i 2010 og består i dag af:

- Retten i Grønland 1. instans
- Kredsretterne
- Grønlands Landsret 2. instans

Retssproget ved Grønlands Domstole er både grønlandsk og dansk. Retten anvender det af de to sprog, som den enkelte borger foretrækker at benytte. Der anvendes i vidt omfang tolk, og af hensyn til retssikkerheden vægter Grønlands Domstole høj kvalitet i tolkningen.

Kredsretterne

Der er fire kredsretter i Grønland. Hver kredsret ledes af en administrerende kredsdommer og er derudover bemanded med fuldtidsansatte kredsdommere, retssekretærer og administrativt personale. Der er p.t. 11 udnævnte kredsdommere ved kredsretterne, der er normeret til i alt 12.

Ud over kredsretternes fire hovedsæder er kredsretterne repræsenteret på 13 bitingsteder i de mindre byer. Bitingstederne er bemanded med personale en eller flere gange om ugen.

De fire kredsretter er:

- **Kujalleq Kredsret** med hovedsæde i Qaqortoq.
 - o Bitingsteder: Narsaq og Nanortalik.
 - o Kredsretten består af den administrerende kredsdommer og yderligere én kredsdommer samt kontorphonale.
- **Sermersooq Kredsret** med hovedsæde i Nuuk.
 - o Bitingsteder: Paamiut, Tasiilaq og Ittoqqortoormiit.
 - o Kredsretten består af den administrerende kredsdommer og yderligere fire kredsdommere samt kontorphonale.
- **Qeqqa Kredsret** med hovedsæde i Sisimiut.
 - o Bitingsted: Maniitsoq.
 - o Kredsretten består af den administrerende kredsdommer og yderligere én kredsdommer samt kontorphonale.
- **Qaasuitsoq Kredsret** med hovedsæde i Ilulissat.
 - o Bitingsteder: Qasigiannuit, Qeqertarsuaq, Uummannaq, Upernavik, Qaanaaq, Aasiaat og Kangaatsiaq.
 - o Kredsretten består af den administrerende kredsdommer og yderligere en kredsdommere (*er normeret til i alt tre kredsdommere*) samt kontorphonale.

Som udgangspunkt begynder de fleste sager, undtagen de almindelige civile sager, ved kredsretterne som 1. instans.

De sager, der begynder i kredsretterne, er således:

- Kriminal­sager.
- Dødsboskiftesager.
- Ægtefælleskiftesager.
- Faderskabssager.
- Ægteskabssager.
- Samværs­sager.
- Forældremyndighedssager herunder sager om bopæl.
- Fogedsager.

Kredsretterne skal i medfør af Retsplejelo­ven for Grønland hen­vise særligt komplicerede eller prin­cipielle sager til behandling ved Retten i Grønland.

Kredsdommerne har ikke en juridisk kandidatuddannelse, men har gennemgået en særlig 2½-årig juridisk sagsbehandler-/kredsdommeruddannelse for at kunne behandle sager ved kredsretten og vejlede borgerne. Kredsdommerne har desuden et stort kendskab til grønlandske forhold og taler både grønlandsk og dansk.

En ny kredsdommeruddannelse med to kredsdommerkandidater er startet op den 1. oktober 2019.

Retten i Grønland

Retten i Grønland blev oprettet i 2010 som led i en retsreform. Formålet var bl.a. at adskille ankeinstansens vejledning af kredsretterne af hensyn til to instansprincippet. Et andet formål var at gøre landsretten til appelinstans for appellerede sager fra retterne i 1. instans. Dermed blev den tidligere ankemulighed til Østre Landsret afskaffet.

Retten i Grønland, der har hovedsæde i Nuuk, er 1. instans for visse sager som fx konkurs og gælds­sanering. Siden 1. juli 2014 har Retten i Grønland endvidere været 1. instans for alle almindelige civile sager. Derudover er Retten i Grønland 1. instans for sager, der er henvist fra kredsretterne, jf. også afsnittet om kredsretterne. Den administrerende dommer har det overordnede ansvar for fordelingen af retssager mellem juristerne ved Retten i Grønland, men også for fordelingen af sager mellem kredsdommere. I praksis fordeles sagerne ved kredsretterne dog af den administrerende kredsdommer og ved Retten i Grønland af souschefen.

Rådet for Grønlands Retsvæsen besluttede efter drøftelse på et møde i september 2017, at der indtil videre ikke var grundlag for at tilbageføre de almindelige civile sager til kredsretterne.

Retten i Grønland ledes af administrerende dommer Stig Nørskov-Jensen. Herudover består ledelsesgruppen ved 1. instans af dommer Jakob Julskjær, souschef Susan Blixenkron­e-Møller, administrationschef Kasper Skare og cheftolk Kaja Grønvold samt de fire administrerende kredsdommere Johanne Banke Thorup, Kristine Olsvig, Ib Lennert Olsen og Eleonora Steenholdt Mørch.

Det er Retten i Grønland, der varetager administrationen af Grønlands Domstole i 1. instans herunder kredsretterne og tolkeafdelingen. Retten i Grønland forestår endvidere uddannelsen af kredsdommerkandidater, efteruddannelse af kredsdommerne og det øvrige kontorpersonale samt vejleder kredsretterne i bl.a. juridiske spørgsmål.

Personale fra Retten i Grønland rejser jævnligt ud til kredsretterne og får dermed et godt indblik i kredsretternes sager og lærer samtidig medarbejderne uden for Nuuk bedre at kende. Rejserne giver derudover rig mulighed for at se og lære Grønland bedre at kende.

Retten i Grønland har endvidere en tolkeafdeling, som består af 5-6 fastansatte tolke, der til dagligt ledes af cheftolken. Afdelingen yder mundtlig og skriftlig tolkebistand til retterne i både 1. og 2. instans.

Retten i Grønland har herudover p.t. to uddannelsesdommerfuldmægtige Emilie Norré Sørensen og Andrea Bruhn Bové.

Der er ved Retten i Grønland, kredsretterne og tolkeafdelingen ansat i alt ca. 80 medarbejdere.

I perioder bistår Retten i Grønland og kredsretterne også af medarbejdere fra danske by- og landsretter enten til bunkebekæmpelsesprojekter, i forbindelse med vakancer eller som ekstra ressource til særlige opgaver eller projekter. Retten i Grønland har endvidere gjort brug af Danmarks Domstoles Bedste Praksis team til forskellige projekter herunder brug af eksterne konsulenter.

Folketingets Finansudvalg har ved aktstykke nr. 159 (2017-18) tilsluttet sig, at der i hvert af årene 2018-2021 afsættes en justitspulje på 10 mio. kr. som en særlig indsats rettet mod det grønlandske retsvæsen. For Retten i Grønland har det betydet det, at der, ud over den administrerende dommerstilling, er ansat yderligere en juridisk dommer pr. 1. juni 2021.

Den ekstra dommerstilling forventes i endnu højere grad gøre det muligt for Retten i Grønland og kredsretterne at fokusere på kortere sagsbehandlingstider ved kredsretterne og Retten i Grønland, ligesom Retten i Grønland vil kunne øge indsatsen for uddannelse og kompetenceudvikling af blandt andet kredsdommerne og kredsdommerkandidaterne samt retssekretærene.

(Sermersooq Kredsret - Nuuk)

Bygninger

Efter sammenlægningen af de grønlandske retskredse i 2012, blev det besluttet at modernisere retsbygningerne ved de fire hovedtingssteder. De grønlandske retter i 1. instans har i perioden 2016 til 2018 taget nye retsbygninger i brug. Der er således blevet opført nye bygninger i Ilulissat, Qaqortoq og Sisimut. I Nuuk er retsbygningen blevet renoveret og udvidet til dobbelt størrelse. Det betyder bedre fysiske rammer for både borgere og medarbejdere.

De nye retsbygninger er af hensyn til bl.a. sikkerheden indrettet med et særligt venterum til bange vidner, særlig indgang til arrestanter, familierum til børnesamtaler og flere retssale med videoudstyr.

Brug af televideoudstyr er grundet de særlige geografiske forhold i Grønland ofte anvendt ved afvikling af sager, da det kan spare borgerne for de gener, der fx er ved at skulle rejse fra sit arbejde og familie.

(Retten i Grønland - Nuuk)

Kapper

Dommerne ved Grønlands Domstole i 1. instans har siden 1. januar 2020 båret kapper under hovedforhandlinger i kriminalsager og i civile sager.

Kapperne til Grønlands Domstole i 1. instans er specialfremstillede.

Ligesom de kapper, der anvendes ved byretterne i Danmark, er kapperne, der anvendes ved kredsretterne og Retten i Grønland mørkeblå med et føer, der er påtrykt paragraftegn. For at markere forskellen mellem Grønlands Domstole og Danmarks Domstole, har de grønlandske dommere i 1. instans besluttet, at revers og ærmekant skal være mørkegrønne.

(Dommerne ved Retten i Grønland og kredsretterne)

Selvom de grønlandske domstole den dag i dag har den grønlandske tromme som logo, er der ikke meget trommedans over en grønlandsk retssag længere.

Retssagerne føres i dag efter moderne principper, men de professionelle kredsdommere har fortsat de kriminelles forhold og tilbagevenden til samfundet særligt for øje.

I Grønland lægger kredsdommeren derfor lige vægt på "gerningsmandsprincippet", som sigter på at bringe gerningsmanden tilbage på rette vej, som på "gerningsprincippet", som tager udgangspunkt i forbrydelsens grovhed.

Det vil i princippet sige at den samme forbrydelse ikke straffes ens, da der skal tages særligt hensyn til gerningsmandens personlige forhold og hvordan han/ hun bedst bringes på rette vej.

Det er en af grundene til, at man har bevaret lægsystemet for at sikre, at kredsdommerne, der behandler sagerne, har den nødvendige sproglige og kulturelle indsigt til at vurdere, hvad der er det bedste tiltag for gerningsmanden.